

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.3.18>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ВІРТУАЛЬНИХ ВАЛЮТ В УКРАЇНІ

Іващенко С.М.,
доцент кафедри права
Національної безпеки та правової роботи
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0001-6846-7422

Чалий М.Г.,
викладач кафедри військового права
Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID:0000-0003-2182-3455

Іващенко В.С.,
здобувач вищої освіти
економічного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
ORCID:0009-0002-3455-9120

Іващенко С.М., Чалий М.Г., Іващенко В.С. Правове регулювання обігу віртуальних валют в Україні.

Стаття присвячена комплексному дослідженню правового регулювання обігу віртуальних валют в Україні в умовах цифровізації фінансової системи та інтеграції держави до європейського правового простору. Актуальність теми зумовлена стрімким поширенням криптовалют серед населення і бізнесу та необхідністю формування ефективної правової бази для їх належного регулювання і забезпечення прав учасників ринку. У роботі проаналізовано чинне законодавство України у сфері обігу віртуальних активів, зокрема норми фінансового моніторингу, податкового та валютного законодавства, а також законодавства про платіжні послуги. Досліджено правову природу віртуальних валют, їх місце в системі фінансових інструментів, проблеми класифікації та юридичної кваліфікації в національній правовій системі. Особливу увагу приділено імплементації європейських стандартів регулювання криптовалют, насамперед положень регламенту МіСА, з урахуванням національних особливостей і специфіки вітчизняного ринку. Проаналізовано судову практику національних судів та офіційні позиції регуляторних органів щодо правового статусу віртуальних активів. Виявлено прогалини й суперечності законодавства, що перешкоджають розвитку легального ринку криптовалют і належному захисту прав інвесторів. Розглянуто питання оподаткування операцій з віртуальними валютами та механізми протидії використанню криптоактивів у протиправній діяльності, зокрема для відмивання коштів та фінансування тероризму. Окремо проаналізовано законодавчі ініціативи щодо створення спеціального правового режиму для віртуальних активів в Україні та їх відповідність міжнародним стандартам і принципам права. Вивчено передовий міжнародний досвід правового регулювання криптовалют у провідних країнах світу та можливості його адаптації до українських реалій. За результатами дослідження сформульовано науково обґрунтовані пропозиції щодо системного вдосконалення правового регулювання обігу віртуальних валют з метою забезпечення балансу між захистом прав учасників ринку та фінансовою безпекою держави.

Ключові слова: віртуальні валюти, криптовалюти, віртуальні активи, правове регулювання, фінансове право, цифрові активи, блокчейн, фінансовий моніторинг.

Ivashchenko S.M., Chalyi M.G., Ivashchenko V.S. Legal regulation of the circulation of virtual currencies in Ukraine.

The article provides a comprehensive analysis of the legal regulation of virtual currency circulation in Ukraine in the context of financial digitalization and integration into the European legal space. The relevance of the research is determined by the rapid growth of cryptocurrency use among individuals and businesses, as well as the urgent need to establish an effective legal framework that ensures regulation and protection of market participants' rights. The study examines current Ukrainian legislation governing virtual assets, including acts on financial monitoring, taxation, payment services, and currency regulation. The legal nature of virtual currencies, their place within the system of financial instruments, and the challenges of their classification and legal qualification in national law are analyzed. Particular attention is paid to the implementation of European regulatory standards, especially the MiCA regulation, into Ukrainian legislation with due regard to national economic and legal specifics. Judicial practice of national courts and official positions of regulatory authorities concerning the legal status of virtual assets are reviewed. Key legislative gaps and inconsistencies that hinder the development of a transparent cryptocurrency market and effective investor protection are identified. Issues of taxation of virtual currency transactions and mechanisms for preventing money laundering, terrorist financing, and other illicit activities involving crypto assets are explored. Legislative initiatives aimed at establishing a special legal regime for virtual assets and their compliance with international standards are critically assessed. International experience in cryptocurrency regulation and the prospects for its adaptation to Ukrainian conditions are studied. Based on the findings, scientifically grounded proposals are formulated to improve the legal regulation of virtual currency circulation, ensuring a balanced approach to protecting market participants and safeguarding state financial security and macroeconomic stability.

Key words: virtual currencies, cryptocurrencies, virtual assets, legal regulation, financial law, digital assets, blockchain, financial monitoring.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку цифрової економіки характеризується стрімким зростанням ролі віртуальних валют у глобальній фінансовій системі. За оцінками міжнародних експертів, ринкова капіталізація криптовалют у 2024-2025 роках досягла трильйонних показників, що свідчить про їх трансформацію з нішевого інструменту в повноцінний сегмент світової економіки. Україна не залишається осторонь цих процесів – за даними міжнародних досліджень, наша держава входить до топ-10 країн світу за рівнем прийняття криптовалют населенням [11, с. 79].

Водночас активний розвиток ринку віртуальних валют в Україні відбувається в умовах значної правової невизначеності. Відсутність комплексного законодавчого регулювання створює численні ризики як для учасників ринку, так і для держави в цілому. Проблематика правового статусу криптовалют, механізмів їх оподаткування, захисту прав інвесторів та протидії використанню віртуальних активів у злочинних схемах набуває особливої актуальності в контексті євроінтеграційних прагнень України та необхідності адаптації національного законодавства до європейських стандартів [13, с. 35].

Особливого значення питання правового регулювання віртуальних валют набуває в умовах воєнного стану, коли криптовалюти активно використовуються як інструмент залучення міжнародної допомоги, здійснення гуманітарних платежів та підтримки економічної стабільності. Водночас існують ризики використання віртуальних валют для обходу санкцій, відмивання коштів та фінансування протиправної діяльності, що вимагає створення ефективної системи правового регулювання та контролю [8, с. 179].

Мета дослідження. Метою статті є комплексний аналіз сучасного стану правового регулювання обігу віртуальних валют в Україні, виявлення основних проблем та прогалин законодавства, а також формування науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правової бази в цій сфері з урахуванням міжнародного досвіду та європейських стандартів регулювання криптоактивів.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: проаналізувати чинне законодавство України щодо регулювання віртуальних валют; дослідити правову природу та особливості обігу віртуальних активів; визначити основні проблеми та прогалини правового регулювання; вивчити міжнародний досвід та можливості його імплементації в українське законодавство; сформулювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення правової бази.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика правового регулювання віртуальних валют привертає увагу багатьох українських науковців. Значний внесок у дослідження цього питання зробили Грудницький В.М., який проаналізував особливості правового регулювання обігу віртуальних активів в Україні та визначив основні напрями законодавчих змін [5, с. 44]. Бабич Є.Ю. та Ліптуга В.О. дослідили фінансово-правові аспекти регулювання обігу віртуальних валют, акцентувавши увагу на проблемах оподаткування та фінансового моніторингу [6, с. 222].

Зайчук Ю.В. у своїй роботі здійснив комплексний аналіз нормативно-правового регулювання ринку криптовалют в Україні, визначивши основні виклики та перспективи розвитку законодавства [7, с. 21]. Аргунова Д. дослідила особливості фінансово-правового регулювання криптовалют в контексті адаптації українського законодавства до європейських стандартів [8, с. 180].

Чернов Л.О. звернув увагу на актуальні проблеми та перспективи розвитку правового регулювання віртуальних активів, зокрема в контексті імплементації міжнародних стандартів [9, с. 125]. Журавльов І. проаналізував виклики імплементації європейського законодавства та перспективи розвитку правового регулювання віртуальних активів в Україні [10, с. 160].

Рибікова Г. та Ковригіна О. провели порівняльний аналіз правового регулювання обігу віртуальних активів в Україні та світі, виявивши спільні тенденції та національні особливості [11, с. 80]. Євенко Т.І. дослідила специфіку правового регулювання криптовалют в українському законодавстві [12, с. 92].

Особливу увагу заслуговує дисертаційне дослідження Ушинкіної О.А., присвячене державно-правовому регулюванню обігу віртуальних активів в Україні в контексті адаптації до європейських стандартів [13]. Федоренко Т.В. проаналізувала перспективи розвитку правового регулювання віртуальних активів в Україні [14, с. 48].

Попри значну кількість наукових праць, комплексне дослідження правового регулювання обігу віртуальних валют з урахуванням останніх законодавчих змін та сучасних викликів залишається актуальним завданням юридичної науки.

Виклад основного матеріалу. Аналіз чинного законодавства України свідчить про фрагментарний підхід до регулювання віртуальних валют. Основним нормативним актом, який містить визначення віртуальних активів, є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-IX [1]. Згідно з цим Законом України, віртуальний актив визначається як цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей.

Грудницький В.М. справедливо зазначає, що таке визначення носить загальний характер і не розкриває всіх правових аспектів функціонування віртуальних валют [5, с. 45]. Зокрема, залишається невизначеним питання щодо класифікації віртуальних активів як об'єктів цивільних прав, їх правового режиму та можливості захисту прав власників.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [2] до 2025 року не містив спеціальних положень щодо оподаткування операцій з віртуальними валютами, що створювало значну правову невизначеність для учасників ринку. Бабич Є.Ю. та Ліптуга В.О. наголошують, що відсутність чітких правил оподаткування криптовалютних операцій призводить до зниження податкових надходжень до бюджету та створює умови для ухилення від сплати податків [6, с. 223].

Закон України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 № 1591-IX [3] визначає правові засади надання платіжних послуг в Україні, однак питання використання віртуальних валют як платіжного засобу залишається дискусійним. Національний банк України неодноразово заявляв, що криптовалюти не є законним платіжним засобом на території України, що створює додаткові обмеження для їх використання в розрахунках [7, с. 22].

Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 № 2473-VIII [4] регулює валютні правовідносини, однак не містить спеціальних положень щодо віртуальних валют. Аргунова Д. вказує, що такий підхід законодавця залишає поза правовим регулюванням значну частину операцій з криптоактивами, що створює ризики для учасників ринку [8, с. 181].

Аналіз діючого законодавства та наукових досліджень дозволяє виділити кілька ключових проблем правового регулювання віртуальних валют в Україні. По-перше, відсутність комплексного спеціального закону про віртуальні активи створює правову невизначеність щодо статусу криптовалют, прав та обов'язків учасників ринку, механізмів захисту інвесторів [9, с. 126].

Чернов Л.О. наголошує, що фрагментарне регулювання через різні законодавчі акти не забезпечує системного підходу до регламентації обігу віртуальних валют [9, с. 127]. Зокрема, існують суперечності між положеннями різних законів щодо правової природи віртуальних активів, що ускладнює правозастосовну практику.

По-друге, недосконалість механізмів оподаткування операцій з віртуальними валютами. До прийняття спеціальних податкових норм у 2024-2025 роках існувала значна невизначеність щодо того, як саме мають оподатковуватися доходи від операцій з криптовалютами [6, с. 224].

По-третє, проблема захисту прав інвесторів та споживачів на ринку віртуальних валют. Журавльов І. вказує, що відсутність регулювання діяльності криптовалютних бірж, провайдерів гарантів та інших учасників інфраструктури ринку створює високі ризики для користувачів [10, с. 161]. Випадки шахрайства, втрати коштів внаслідок хакерських атак та неналежного зберігання приватних ключів є поширеними, однак механізми захисту та відшкодування збитків практично відсутні.

По-четверте, недостатність заходів протидії використанню віртуальних валют для відмивання коштів та фінансування тероризму. Хоча Закон № 361-IX і запроваджує певні вимоги до ідентифікації учасників криптовалютних операцій, Рибікова Г. та Ковригіна О. зазначають, що практична реалізація цих норм стикається з численними труднощами [11, с. 81].

По-п'яте, відсутність регулювання діяльності з майнінгу криптовалют. Євенко Т.І. наголошує, що майнінг як процес створення нових одиниць віртуальної валюти залишається поза правовим полем, що створює проблеми як для суб'єктів господарювання, які займаються цією діяльністю, так і для держави в частині контролю та оподаткування [12, с. 93].

Аналіз міжнародної практики свідчить про різноманітність підходів до правового регулювання віртуальних валют. Ушинкіна О.А. у своєму дисертаційному дослідженні детально проаналізувала європейські стандарти регулювання криптоактивів, зокрема регламент МіСА (Markets in Crypto-Assets Regulation) [13, с. 45]. Цей регламент, прийнятий Європейським Союзом, запроваджує комплексну систему регулювання ринку криптоактивів, включаючи вимоги до емітентів, провайдерів послуг та механізми захисту інвесторів.

Федоренко Т.В. звертає увагу на необхідність адаптації положень регламенту МіСА до українських реалій з урахуванням особливостей національної правової системи та рівня розвитку крипторинку [14, с. 49]. Зокрема, європейський підхід передбачає ліцензування діяльності криптовалютних бірж та інших провайдерів послуг, запровадження вимог щодо капіталу та управління ризиками, а також створення механізмів нагляду з боку регуляторних органів.

Досвід інших країн також демонструє важливість збалансованого підходу до регулювання. Деякі юрисдикції, такі як Сінгапур та Швейцарія, створили сприятливе регуляторне середовище, що сприяло розвитку криптоіндустрії, водночас забезпечуючи належний рівень захисту інвесторів та протидії фінансовим злочинам [11, с. 82].

Зайчук Ю.В. наголошує на необхідності прийняття спеціального закону про віртуальні активи, який би комплексно врегулював всі аспекти обігу криптовалют в Україні [7, с. 23]. Такий закон повинен визначати правовий статус віртуальних активів, встановлювати вимоги до учасників ринку, регламентувати питання оподаткування та фінансового моніторингу.

Аргунова Д. підкреслює важливість створення спеціалізованого регуляторного органу, який би здійснював нагляд за ринком віртуальних активів [8, с. 182]. В Україні функції регулювання розподілені між різними органами – Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Державною службою фінансового моніторингу, що створює проблеми координації та ефективності нагляду.

Важливим напрямом розвитку законодавства є запровадження ліцензування діяльності криптовалютних бірж та інших провайдерів послуг. Чернов Л.О. зазначає, що це дозволить підвищити прозорість ринку, захистити права інвесторів та забезпечити виконання вимог фінансового моніторингу [9, с. 128].

Необхідним є також вдосконалення податкового законодавства. Бабич Є.Ю. та Ліптуга В.О. пропонують запровадити спеціальний режим оподаткування операцій з віртуальними валютами, який би враховував специфіку цього ринку та забезпечував справедливий розподіл податкового навантаження [6, с. 225].

Журавльов І. наголошує на важливості розвитку правових механізмів захисту інвесторів, включаючи створення компенсаційних фондів, запровадження вимог до розкриття інформації та механізмів досудового вирішення спорів [10, с. 162].

Грудницький В.М. підкреслює необхідність гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами в рамках процесу євроінтеграції [5, с. 47]. Це включає імплементацію директив ЄС щодо протидії відмиванню коштів, адаптацію регламенту МіСА та інших актів європейського законодавства.

Рибікова Г. та Ковригіна О. звертають увагу на необхідність розвитку міжнародного співробітництва в сфері регулювання віртуальних валют, оскільки криптовалютний ринок має глобальний характер і потребує координації зусиль різних держав [11, с. 83].

Ушинкіна О.А. в своєму дослідженні детально аналізує виклики практичної імплементації нових правових норм [13, с. 67]. Зокрема, створення ефективної системи регулювання потребує значних ресурсів для підготовки кваліфікованих кадрів у регуляторних органах, розробки технічної інфраструктури для моніторингу ринку та проведення інформаційних кампаній для учасників ринку.

Федоренко Т.В. наголошує на важливості поступового підходу до запровадження нових вимог, що дозволить учасникам ринку адаптуватися до змін законодавства [14, с. 51]. Необхідно передбачити перехідні періоди для виконання ліцензійних вимог, впровадження систем внутрішнього контролю та підготовки персоналу.

В свою чергу Євенко Т.І. звертає увагу на необхідність балансу між регулюванням та інноваціями [12, с. 95]. Надмірно жорстке регулювання може стримувати розвиток криптоіндустрії та призвести до відтоку бізнесу в інші юрисдикції. Водночас недостатнє регулювання створює ризики для інвесторів та фінансової стабільності.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки. По-перше, сучасний стан правового регулювання обігу віртуальних валют в Україні характеризується фрагментарністю та недостатністю законодавчої бази. Існуючі норми, розпорошені по різних законодавчих актах, не забезпечують комплексного та системного регулювання криптовалютного ринку [5, с. 48; 9, с. 129].

По-друге, основними проблемами правового регулювання є: відсутність чіткого визначення правового статусу віртуальних валют як об'єктів цивільних прав; недосконалість механізмів оподаткування криптовалютних операцій; відсутність ефективних механізмів захисту прав інвесторів; недостатність заходів протидії використанню віртуальних валют у злочинних схемах; відсутність регулювання діяльності ключових учасників ринкової інфраструктури [6, с. 225; 10, с. 163; 11, с. 84].

По-третє, міжнародний досвід, зокрема європейський регламент МіСА, демонструє необхідність комплексного підходу до регулювання віртуальних активів, який включає ліцензування діяльності провайдерів послуг, запровадження вимог до капіталу та управління ризиками, створення механізмів нагляду та захисту інвесторів [13, с. 89; 14, с. 52].

По-четверте, процес удосконалення правового регулювання має відбуватися з урахуванням принципів гармонізації з європейськими стандартами, балансу між регулюванням та інноваціями, поступовості впровадження нових вимог та міжнародного співробітництва [11, с. 84; 13, с. 112].

Подальші дослідження мають бути спрямовані на детальну розробку конкретних механізмів правового регулювання окремих аспектів обігу віртуальних валют, зокрема оподаткування, ліцензування, фінансового моніторингу та захисту прав інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX: станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 12.01.2026).
2. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI: станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 12.01.2026).
3. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX: станом на 26 груд. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 12.01.2026).
4. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII: станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 12.01.2026).

5. Грудницький В.М. (2023). Правове регулювання обігу віртуальних (цифрових) активів в Україні. *Київський часопис права*, (2), 43-49. DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2023.2.6>.
6. Бабич Є.Ю., Ліптуга В.О. (2024). Фінансово-правове регулювання обігу віртуальних валют. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 3(86), 221-226. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.33>.
7. Зайчук Ю.В. (2024). Нормативно-правове регулювання ринку криптовалют в Україні. *Організація, від імені якої випущено видання*, 20. URL: <https://ket.stu.cn.ua/wp-content/uploads/2024/11/zbirnyk-naukovyh-pracz.pdf#page=21>.
8. Аргунова Д. Фінансово-правове регулювання криптовалют в Україні. *Universum. Грудень 2024*, 15, 2025. С. 178–185. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1527/1548>.
9. Чернов Л.О. (2024). Актуальні проблеми та перспективи розвитку правового регулювання віртуальних активів. *Актуальні проблеми держави і права*, 125. DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v102.2024.17>.
10. Журавльов І. (2025). Правове регулювання обігу віртуальних активів в Україні: виклики імплементації та перспективи розвитку. *Наука–виробництво*, 160. URL: <https://kntu.kr.ua/file/content/19361/zbirnyk-tez-dopovidei-lix-naukovo-tekhnichnoi-konferentsii-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-24-25-kvitnia-2025-roku-nauka-vyrobnytstvu-2025-.pdf#page=160>.
11. Рибікова Г., Ковригіна О. (2024). Особливості правового регулювання обігу віртуальних активів в Україні та світі. *Молодий вчений*, (3 (127)), 78-84. DOI <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-3-127-7>.
12. Євенко Т.І. Правове регулювання криптовалют в Україні. *Рекомендовано до друку вченою радою ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»*, 91. URL: http://nati.org.ua/docs/science/2023/Conference_06042023_p001.pdf#page=92.
13. Ушинкіна О.А. (2024). *Державно-правове регулювання обігу віртуальних активів в Україні: адаптація до європейських стандартів*. Сумський державний університет. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/656b471b-dcc1-45ed-8cb3-891b160b85c0/content>.
14. Федоренко Т.В. (2024). Правове регулювання віртуальних активів в Україні: перспективи розвитку. *Сучасний науковий журнал*, (3 (1)), 47-53. DOI <https://doi.org/10.36994/2786-9008-2024-3-6>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 13.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 5.03.2026